

ПЕРЕДМОВА

Кот Олексій Олександрович

директор Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України

У сучасних умовах національно-визвольної боротьби із загарбником, а також з урахуванням євроінтеграційного вектору розвитку України особливого значення набувають питання ефективного використання правил і засобів нормопроектної техніки, спрямованих на системний виклад нормативно-правових приписів та забезпечення регулятивної здатності нормативно-правових актів з метою упорядкування суспільних відносин та адаптації законодавства України до права Європейського Союзу. Ключову роль у трансформаційних процесах, що відбуваються сьогодні в Україні займає право, яке функціонує як цілісна правова система. Злагоженість та ефективність правотворчої діяльності є основою дієвості права, збалансованості публічних і приватних інтересів українського суспільства. Чітко налагоджена нормотворча технологія здатна забезпечити не тільки належну якість і ефективність нормативно-правових актів, але й забезпечити їх позитивний вплив на політичні, економічні та соціальні процеси, що відбуваються в державі.

Початок формування самостійної національної правової системи покладено з проголошенням незалежної України, що ознаменувало закріплення державного суверенітету, започаткування засад правової державності, поваги до прав і свобод людини та громадянина. Сьогодні ж правова система України розвивається в нових умовах, зокрема умовах правового режиму воєнного стану, євроінтеграційного курсу, впровадження європейських правових стандартів у нормотворчу і правозастосовну практику.

Прийняття Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня

2023 року № 3354-IX стало важливим кроком на шляху унормування основоположних засад правотворчої діяльності в Україні, посилення взаємодії між учасниками правотворчої діяльності, забезпечення участі громадянського суспільства у правотворчій діяльності, та водночас поставило перед правовою наукою нові завдання, адже якість законодавства, забезпечення його системності, повноти, логічності, відповідності визнанням світовим і європейським стандартам безпосередньо залежить від впорядкованості самої правотворчої діяльності.

Положеннями Закону України «Про правотворчу діяльність» вагома роль у сучасному правотворчому процесі України відведена Національній академії наук України. Так, статтю 22 Закону України «Про правотворчу діяльність», на Національну академію наук України покладено важливе завдання – розроблення Наукової концепції розвитку законодавства України, яка має забезпечити системне прогнозування розвитку законодавства України, його окремих сфер, галузей та напрямів. Закони та підзаконні нормативно-правові акти мають бути гармонізовані між собою і в комплексі створювати сприятливе нормативно-правове поле для суспільної діяльності у різних сферах. Крім цього, положеннями статті 44 Закону України «Про правотворчу діяльність» Національну академію наук України визначено головною експертною установою з проведеною юридичної (правової) експертизи проектів законів, передусім їх відповідності зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу, а також з інших питань, що можуть вплинути на якість проекту

нормативно-правового акта. Утвердження в Україні цінностей громадянського суспільства та правової держави зумовлює необхідність наукової оцінки процесів, які відбуваються, визначення тенденцій вдосконалення національної правової системи в нових умовах.

Одним із важливих завдань правотворчої діяльності є формування сучасного українського законодавства з дотриманням стандартів, закладених у міжнародно-правових документах: універсальних міжнародних конвенціях, міжнародних договорах, актах міжнародно-правової гармонізації, які формуються впливовими міжнародними організаціями (ООН, ЮНЕСКО, ЮНСІТРАЛ та іншими), а також у принципах *acquis communautaire*. Основні напрямки і пріоритети правотворчості диктуються сучасними умовами й об'єктивними потребами адаптувати вітчизняне законодавство до законодавства Європейського Союзу, що зумовлено наданням Україні на підставі рішення Європейської Ради від 23 червня 2022 року статусу кандидата в члени ЄС. Результатом відповідної адаптації має стати забезпечення верховенства права і пріоритетності прав людини, неприпустимості зловживань з боку держави,

забезпечення провідної ролі нормативно-правового акта в системі джерел права, кодифікація законодавства.

Таким чином, дослідження проблем правотворчості є однією з потреб сьогодення, адже процес творення норм права є досить важливим і складним явищем, що потребує комплексного наукового опрацювання, ґрунтовного аналізу, актуалізації проблеми впорядкування нормотворчого процесу, однозначного розуміння сутності і змісту правотворчості, її суб'єктів, вироблення науково обґрунтованих шляхів удосконалення та модернізації, обрання найбільш ефективних правових форм для підвищення ефективності та якості правового регулювання суспільних відносин із урахуванням позитивного європейського досвіду шляхом прийняття нових, зміни чи скасування діючих нормативно-правових актів.

Розгляд наукових підходів щодо сутності правотворчості та впорядкування нормативно-правової бази в умовах євроінтеграційних процесів в Україні дає можливість констатувати пріоритетність цього питання у розбудові правової держави, забезпеченні її інноваційного розвитку, правопорядку, цілісності суспільства відповідно до вимог сучасності.